

Adrian MIHALACHE

Comédia Comediei Franceze...

Prezența Comediei Franceze la București era rară și râvnită. Anunțurile erau discrete, iar cozile mari la bilete. Puținii fericiți se găteau cu grijă pentru eveniment. Domnii vârstnici, care apucaseră să vadă Parisul înainte de război, își puneau papioanele și-și periau costumele vechi. Doamnele se duceau la coafor să-și facă „permanent”, astfel încât mirosul pătrunzător de fixativ acoperea parfumurile *Femme* sau *M-me Rochas*, singurele care se găseau la „coada calului lui Mihai”. Mulți râdeau ostentativ la orice poantă a lui Molière, ca să se vadă limpede cât de bine înțeleg limba franceză. Gustul publicului cerea repertoriul „marelui secol” – Corneille–Racine–Molière – interpretat cu eleganță și dicție îngrijită. Când a venit teatrul lui Roger Planchon cu o versiune parodică a „celor trei muschetari”, românii culți au strâmbat din nas: aveau, ca și Charles de Gaulle, „o anumită idee” despre Franța.

Am avut prilejul ca, în zilele de 19–21 noiembrie 2008, să vedem, la Teatrul Odeon din București, o Comedie Franceză aflată în criză de identitate. Instituția este, la ora actuală, victima propriei politici, prin care s-a impus încă de la înființare. Comedienii francezi au cerut și au obținut protecția statului (adică a regelui, căci, la acea vreme, statul era el) împotriva concurenței pe care le-o făceau italienii cu *commedia dell'arte*.

Din actorii italieni n-a mai rămas, la Paris, decât numele unui bulevard, astfel încât Comedia Franceză a putut să domine netulburată, ferită de nevoi și indiferență la schimbările de gust ale publicului. Prețul plătit era, însă, aflarea permanentă sub tutelă. Multă vreme nu i s-a cerut altceva decât să păstreze tradiția marelui repertoriu clasic. Între timp, însă, statul s-a schimbat, s-a democratizat și și-a schimbat pretențiile. Președintele Republicii nu mai este un cunoscător al teatrului, cum era de Gaulle, îndrăgostit de Rostand și pasionat de Claudel, ci un Sarkozy care preferă șansoneta. Pe scaunul de ministru al culturii nu mai stă un intelectual, ci un funcționar. De la André Malraux la Christine Albanel, schimbarea este ca de la „vechiul regim” la „restaurație”. Parafrazând-o pe Simone Signoret, nici cultura nu mai este ce-a fost cândva.

Statul democratic protejează, dar și pretinde. Comedia Franceză trebuie să lase mofturile, să-și modernizeze repertoriul, să vină în întâmpinarea publicului și, în loc să-l formeze pe el, să se reformeze pe sine. Sala Richelieu, „sfânta sfintelor”, nu corespunde montărilor moderne, de aceea, Comedia și-a anexat Teatrul „Vieux Colombier” și a amenajat o sală Studio în subsolul Luvrului, unde vocile actorilor sunt acoperite de zgomotul metroului. Cum actorii cer imperios o sală suplimentară, mai ca lumea, ministrul culturii le-a dat una, însă cam departe, în orașelul Bobigny, la nord de Paris.

Așa cum o secție a Luvrului a fost trimisă în Dubai, Comedia Franceză a fost trimisă „la țară”. Inițiativa a fost prezentată ca foarte democratică de ministrul Christine Albanel: o nobilă misiune de luminare a poporului. Iar directoarea administrativă Muriel Mayette s-a supus fără să crâcnească, primarul comunist din Bobigny a îmbrățișat proiectul cu entuziasm. La Bobigny există, însă, un teatru modest, MC93, directorul căruia s-a șifonat. Nimeni nu i-a cerut părerea, iar prestigiul noilor parteneri amenință să-l eclipseze. Pe de altă parte, trupa Comediei Franceze a refuzat net să-și coboare rangul, declarând că „noi de-aicea nu plecăm”. Scandalul a luat proporții, Muriel Mayette a trecut de partea actorilor, dar ministerul nu vrea să renunțe, invocând faptul că, la urma urmelor, el dă banii și cine plătește comandă muzica.

Spectacolul *coupé* prezentat la București este simptomatic pentru situația de criză. **La Festa** de Spiro Scimone este o piesetă cu dialog minimal, care prezintă o „felie de viață” pe înțelesul tuturor. Un cuplu vârstnic își „încheie socotelile” la aniversarea căsătoriei. S-au strâns destule amărăciuni și dezamăgiri, banii sunt puțini, se simt umiliți că trebuie să recurgă la ajutorul fiului, un flăcău tomnatic care stă cu părinții. Tandrețea mai pâlpaie totuși, chiar dacă nu-i încălzește prea mult. Pentru a umple o oră, regizorul Galin Stoev recurge la mult joc de scenă – uneori inventiv, ca în servirea micului dejun – și la lungi scene mute. Din fericire, actorii își dovedesc pe deplin măiestria. Catherine Hiegel, cu o mimică mobilă și expresivă, pune în interpretare nuanțe subtile și reușește să dea tensiune lipsei de acțiune. Serge Bagdassarian este foarte natural în rolul fiului, un gras cumsecade, care se miră de sensibilitatea celor bătrâni. Gérard Giroudon desfășoară un larg evantai de automatisme și ticuri specifice vârstei a treia. Se reușește un amestec agreabil de duiosie și melancolie, dar nimic mai mult.

După acest *lever de rideau*, a urmat Molière cu **Prețioasele ridicole**. Eram pregătit sufletește să văd ceva în spiritul școlii vechi. Regizorul englez Dan Jemmett a ținut însă să transforme piesa lui Molière într-un fel de sitcom, cu toate ingredientele care țin de emisiunile TV, mai puțin hohotele de râs din *off*. Andrzej Sewerin și Serge Bagdassarian au avut roluri duble, ei interpretându-i atât pe curtezanii respinși, cât și pe valeții impostori, cu aere mondene. Trecerea de la un rol la celălalt a avut farmec și haz, dar impresia a fost că i-am văzut alături pe Benny Hill și Mr. Bean. Ideea ca „prețioasele” să fie interpretate de actrițe relativ vârstnice s-a dovedit excelentă. Catherine Hiegel a avut astfel prilejul să arate și alte fațete ale impresionantului său talent. În contrast cu rolul din prima piesă, a fost aici plină de dinamism și energie. Catherine Ferran a fost o „prețioasă” impozantă și sigură de ea. Admirabilă Florence Janas în rolul servitorului, care i-a prilejuit un moment memorabil de mimică. Michel Favory a avut aplomb și eleganță în rolul tatălui, un fel de Bârzoii de pe la noi.

Comedia Franceză nu ne-a dezamăgit, dar nici nu ne-a uluit. Precizia interpretării, dicția perfectă, în pofida accelerării verbale din Molière, țin de imaginea brandului. Stilistic, însă, supără efortul prea vizibil de a fi „modern”. Percepem starea de nesiguranță, criza de identitate care se manifestă uneori strident. Casa lui Molière n-ar trebui, totuși, să se transforme în circ.